
Klimakrise er sundhedskrise

Positionspapir

Udarbejdet af:

FOA, Dansk Psykolog Forening, Læger for klimaet og FADL
Tovholder Kaare Stolt, FADL.

Broen til fremtiden

Alliance for en grøn og retfærdig omstilling

Broen til fremtiden er:

Blik & Rør, Byggefagenes Samvirke, Danmarks Lærerforening, Dansk Socialrådgiverforening, Dansk Musiker Forbund, Dansk Skuespillerforbund
DM, Dansk Psykolog Forening, Danske Bioanalytikere, Danske Fysioterapeuter, Ergoterapeutforeningen, Farmakonomforeningen
FOA, Finansforbundet, FAOD - Forbundet Arkitekter og Designere, Forbundet Kultur og Information, FADL - Foreningen af Danske Lægestuderende
GL - Gymnasieskolernes Lærerforening, IDA - Ingeniørforeningen i Danmark, JA - Jordbrugsakademikerne, Kommunikation og Sprog
Merkonomerne, PROSA, Serviceforbundet, Cyklistforbundet, Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Folkeoplysnings Samråd, Danske Studerendes Fællesråd, Forskernes Klimanetværk, Greenpeace, Klimabevægelsen, Læger for klimaet
Mellemfolkeligt Samvirke, Rådet for Grøn Omstilling, Så er det nu, Vedvarende Energi, Aarhus Vindmøllelaug.

Klimakrise er sundhedskrise

Klimakrisen er den største trussel mod den globale folkesundhed¹. Hvis vi vil forebygge en lang række af sygdomme og sørge for en sund og rask befolkning, er det altafgørende, at vi tager hånd om klimakrisen.

Klimakrisens påvirkning af sundhed

Klimakrisens negative virkninger på sundheden er komplekse og dynamiske. Samtidig er sammenhængen mellem klimakrise og sundhed et forskningsområde i rivende udvikling, og der tilkommer stadigt ny viden om, hvordan klimakrisen allerede nu leder til forringelser i folkesundheden verden over.

Den fortsat stigende temperatur vil føre til mere ekstremt vejr, såsom: stærkere storme, hyppigere hedeølger og voldsommere oversvømmelser². Ekstremt vejr kan påvirke vores sundhed direkte via naturkatastrofer eller ved sygdomme som hedeslag og væskemangel. Det kan også påvirke sundheden indirekte ved at beskadige essentiel infrastruktur³ og bringe adgangen til fødevarer, medicin og sundhedsfaglig assistance i fare. Et varmere klima vil give kortere perioder, hvor man kan dyrke afgrøder, og en større risiko for at høsten slår fejl særligt i udsatte områder i verden³. Dette kan påvirke fødevarerens sikkerhed og føre til fejlernæring og hungersnød.

Højere temperaturer vil få antallet af infektionssygdomme til at stige. Sygdomme, som tidligere har været begrænset til tropiske områder, er nu begyndt sprede sig til koldere verdensdele. Smitteområdet for sygdomme som skyldes smittebærende insekter mm. såsom malaria, zika-virus, denguefeber og borrelia vil sprede sig i takt med et varmere og fugtigere klima^{3,4}.

Klimakrisens konsekvenser påvirker ikke kun mennesker fysisk. Udsigten til en væsentlig reduktion i livskvalitet er en stærk stressfaktor hos mange og er med til at forværre det mentale helbred bl.a. i form af angsttilstande. Klimakrisens konsekvenser, såsom truet fødevarerens sikkerhed og naturkatastrofer kan ud over de fysiske konsekvenser også påføre psykisk lidelse som depression eller posttraumatisk stressyndrom⁵.

I Danmark har vi allerede et problem med ulighed i sundhed. Borgere med lav socioøkonomisk position har flere risikofaktorer og en kortere levetid end borgere med høj socioøkonomisk position⁶. Klimakrisens sundhedsmæssige konsekvenser vil i højere grad ramme personer, der allerede er udsat, og derfor kan klimakrisen forværre den allerede eksisterende ulighed i sundhed.

Forværringen af folkesundheden grundet klimaforandringerne vil øge behovet for behandling og belastningen på sundhedsvæsenet

Klimatiltag gavner sundheden

Mange af løsningerne på klimakrisen vil også forbedre vores generelle sundhed. Hvis vi mindsker vores CO₂-udslip ved at reducere afbrændingen af fossile brændstoffer, vil luftforureningen også falde. Luftforurening forårsager omkring 4.600 for tidlige dødsfald årligt i Danmark⁷. Samtidig lever vi et stillesiddende liv præget af livsstilssygdomme, og årligt møder 6.000 danskere en for tidlig død på grund af inaktivitet⁸. Hvis flere cykler eller går for at få dækket deres primære transportbehov, vil motionen gavne folkesundheden yderligere⁹. Dette gælder også ved satsning på kollektiv trafik, da denne ikke går fra dør til dør og derfor må kombineres med cykling eller gang.

De sygdomme som luftforurening og inaktivitet bringer med sig, såsom visse luftvejssygdomme, hjertekarsygdom og bestemte cancerformer, er associeret med lav socioøkonomisk position⁶. Dermed vil

mindsket luftforurening og mere aktiv transport kunne bidrage til at mindske uligheden i sundhed¹⁰.

Plantebaseret kost har både et markant lavere CO₂-aftryk og er sundere end en kost med stor andel af animalske fødevarer. Et stort indtag af rødt kød er associeret med en stigende rate af: cancer, hjertekarsygdom, fedme og diabetes. Der er store sundhedsøkonomiske effekter ved at spise en langt mere plantebaseret kost og markant mindske indtaget af kød¹¹, som anbefalet i de nye kostråd - godt for sundhed og klima¹². Hvis alle danskere går all-in og efterlever kostrådene fuldt ud, vil omlægningen af kosten kunne medføre en samfundsgevinst på op mod 38 milliarder kroner¹³ og skære mindst 31 pct. af CO₂-udslippet fra danskernes kost.¹⁴

Sundhedsvæsenets CO₂-aftryk

Sundhedsvæsenet bidrager i sig selv også til klimakrisen. Eksempelvis bruges der energi på sygehusene, ambulancer og der bliver brugt store mængder engangsudstyr og medicin. Aktuelt kender vi ikke det præcise CO₂-aftryk i sundhedssektoren, men der regnes på dette i alle regioner og mange kommuner¹⁵. Selvom CO₂-aftrykket ikke er fuldt kortlagt, er der stadig nogle tydelige problemstillinger, vi kan tage fat i.

Medarbejderne i sundhedssektoren har ofte stor viden om, hvor man kan gøre arbejdsgangene smartere eller skære unødvendigt spild væk, og derfor kan deres viden bidrage til at mindske CO₂-aftrykket i sundhedsvæsenet.

Handlepunkter i folkesundheden

Broen til fremtiden arbejder bl.a. for at forbedre menneskers vilkår og for at begrænse de konsekvenser klimakrisen kommer til at have på os og vores sundhed. Derfor er det altafgørende, at vi tager handling for at bekæmpe klimakrisen.

For at fremme sundhed og forebygge sygdomme i relation til klimakrisen vil Broen til fremtiden:

- Arbejde for at al transport i 2040 skal kunne ske til fods, på cykel eller være el-båren. Postionspapir Transport
- Arbejde for at klimavenlig og sund kost gøres tilgængelig i befolkningen, virksomheder og offentlige institutioner. Postionspapir Fødevarer & Landbrug
- Udbrede kendskab og viden om klimakrisens konsekvenser på folkesundheden.
- Fremhæve behovet for en national rapport som sammenfatter klimakrisens påvirkning på den danske folkesundhed nu og i fremtiden.
- Tydeliggøre koblingen mellem klimaindsatsen og de gevinster klimatiltagene har for folkesundheden. Sundhedsgevinsterne skal indgå i de samfundsøkonomiske beregninger af, hvad klimatiltagene koster samfundet.

Vi skal fokusere på, at de gavnlige helbredsmæssige effekter af den grønne omstilling kommer alle i Danmark til gavn og virke for at fjerne økonomiske forhindringer for dette. Det er afgørende, at den grønne omstilling gennemføres så retfærdigt som muligt, da fattigdom er blandt de stærkeste risikofaktorer for ulighed i sundhed.

Handlepunkter i sundhedsvæsenet

Det er paradoksalt at sundhedsvæsenet bidrager til klimakrisen, da klimakrisen kommer til at have store konsekvenser på vores sundhed. Derfor giver det mening at sundhedsvæsenet som sundhedsfremmende

instans gør en ekstra indsats for at bekæmpe klimakrisen.

Broen til fremtiden vil arbejde for:

- En ambitiøs national handleplan der gør det danske sundhedsvæsen CO₂-neutralt i 2040 baseret på vedvarende energi.
- Herunder bør der være særligt fokus på en klimavenlig indkøbspolitik i sundhedssektoren, med nationalt og internationalt samarbejde med henblik på, at skabe tilstrækkelig efterspørgsel efter klimavenlige lægemidler, kliniske redskaber, teknisk udstyr mv. til, at de multinationale medicinalfirmaer vil agere på det.
- Oprettelsen af et nationalt videncentret for et bæredygtigt sundhedsvæsen, som:
 - i. kortlægger det danske sundhedsvæsens CO₂-aftryk for at prioritere indsatsen af klimavenlige tiltag.
 - ii. udbreder kendskabet til de gode løsninger for at samle allerede igangværende initiativer - forebyggelsesinitiativer, ændrede forbrugsvaner, nye forretningsmodeller mv.

Den grønne omstilling af sundhedsvæsenet må ikke sænke behandlingskvaliteten eller gå på kompromis med patientsikkerheden. Vi går ind for den grønne omstilling af sundhedsvæsenet for at fremme sundhed, og for at forebygge sygdom.

Referencer

1. Climate change and health. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>.
2. Ebi, K. L. *et al.* Extreme Weather and Climate Change: Population Health and Health System Implications. *Annu. Rev. Public Health* 42, 293–315 (2021).
3. Watts, N. *et al.* The 2020 report of The Lancet Countdown on health and climate change: responding to converging crises. *The Lancet* 397, 129–170 (2021).
4. Climate Risk and Spread of Vector-Borne Diseases. *Climate Nexus* <https://climatenexus.org/climate-issues/health/climate-change-and-vector-borne-diseases/> (2016).
5. Psychiatry.org - Climate Change and Mental Health Connections. <https://psychiatry.org:443/patients-families/climate-change-and-mental-health-connections>.
6. Social ulighed i sundhed og sygdom. 268.
7. Ellermann, T. *et al.* The Danish Air Quality Monitoring Programme. 86.
8. Sundhedsstyrelsen. *Sygdomsbyrden i Danmark*. (2016).
9. *Transportøkonomiske enhedspriser for cykling*.
10. *Indsatser mod ulighed i sundhed*. 72.
11. *Råd om bæredygtig sund kost - Fagligt grundlag for et supplement til De officielle Kostråd*.
12. Se her De officielle kostråd - godt for sundhed og klima. *Alt om kost* <https://altomkost.dk/raad-og-anbefalinger/de-officielle-kostraad-godt-for-sundhed-og-klima/>.
13. Jensen, J. D. *Sundhedsøkonomiske effekter ved efterlevelse af klimavenlige kostråd*. 39.
14. Trolle, E., Nordman, M., Lassen, A. D., Colley, T. A. & Mogensen, L. Carbon Footprint Reduction by Transitioning to a Diet Consistent with the Danish Climate-Friendly Dietary Guidelines: A Comparison of Different Carbon Footprint Databases. *Foods* 11, 1119 (2022).
15. Center for Bæredygtige Hospitaler. <https://www.cfbh.rm.dk/>.

www.broentilfremtiden.dk